

— Δόξα πατρί, εἶπεν ὁ Βουτσαρᾶς, κλίνων τὴν κεφαλὴν. Γεννηθῆτω τὸ θέλημά του! Αὐρίαν ἀπέρχομαι εἰς τῶν Μετεώρων τὸ μοναστήριον.

— Ἄν διέταττες, Ὑψηλότατε, τοὺς δορυφόρους σου νὰ μᾶς σφάξωσιν, ἀνέκραξεν ὁ Χαμάρετος, μετ' ἀγαλλιᾶσεως καὶ ἐλπίδος ἤθελον κλίνει τὸν τράχηλον ὑπὸ τὸν πέλεκυν των, διότι τὸ αἷμα ἐλευθέρων ἀνδρῶν, ὡς σπονδὴ καὶ ὡς διαμαρτύρησις ἱερὰ σταλάζον ἐπὶ τῆς γῆς τῆς πατρίδος, ποτίζει καὶ ἐνδυναμοῖ τὸ δένδρον τῆς ἐλευθερίας· ἀλλ' αἱ ἀλύσεις ἅς εἰς τὸ ἔθνος μᾶς ἐπιβάλλεις, αἱ ἀλύσεις τῆς μεγαλοφυχίας καὶ εὐγνωμοσύνης, αὐταὶ εἰσὶ ἀδιάρρηκτοι ὑπὲρ σίδηρον καὶ ἀδάμαντα. Ὅστις στέργει εἰς τῆς Ἑλλάδος τὴν ἐξουδένωσιν, καὶ ἔχει εὐτυχίαν νὰ δρέψῃ ἀκόμῃ ἐκ τῆς ζωῆς, ἅς κλίνει τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸ ἀκαταμάχητον σκήπτρόν σου. Ἀλλὰ τὴν προδοσίαν ἔρπουσαν ὑπὸ τὴν ἀλωπεκὴν τῆς φιλίας, τὸ φάρμακον ἀποσταλάζον ἀπὸ τὸ μείδιμα τῶν ἀγγέλων, τὴν Ἑλλάδα, τὴν ἱερὰν γῆν τῆς ἐλευθερίας καταπατουμένην καὶ περιτρονουμένην ὡς δούλην, ἱκανὸν καιρὸν εἶδον, καὶ τὸν χρυσοῦν σου ζυγὸν ἐπὶ σοῦ μὴ δυνάμενος νὰ τὸν θραύσω, ἰδοὺ ἐπ' ἐμοῦ πῶς τὸν θραύω.

Καὶ ξιφίδιον ἐκσπάτας ἀπὸ τὴν ζώνην του, τὸ ἐβύθισε μὲ ταχύτητα ἀστραπῆς εἰς τὸ στῆθος του.

— Δόξα πατρί! ἀδελφε εἰς ἐπραξας; ἀνέκραξεν ὁ Βουτσαρᾶς, δεχόμενος αὐτὸν εἰς τὰς ἀγκάλας του.

— Λέων, ὦ Λέων! διατί ἐπραξας τοῦτο, εἶπε μετὰ φωνῆς τεθλιμμένης καὶ λαμβάνων αὐτὸν ἐκ τῆς χειρὸς ὁ Βιλλαρδουίνος, ὅστις ἐξετίμα καὶ ἠγάπα τὰ προτερήματά του.

Ἐνῶ δ' ἕκαστος ἐξέφραζε τὴν ἐκπληξιν ἢ τὴν θλίψιν αὐτοῦ διαφόρως, ἡ Ἄννα, ἐκτὸς ἐαυτῆς, ἐρρίφθη γονυπετῆς πλησίον του, καὶ κατέβρεχε τὸ πρόσωπόν του μὲ δάκρυα.

Τότε δ' ὁ Χαμάρετος ἀνοίξας τοὺς ὀρθαλμοὺς, τὴν ἠτένισεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς σιωπηλῶς, ἔπειτα δὲ μείδισας,

— Ἄννα, εἶπεν, ὦ! σ' εὐχαριστῶ. Ἐπὶ ζωῆς σ' ἐλάτρευσα, ὡς λατρεύουσι τοὺς κατοίκους τοῦ οὐρανοῦ, καὶ οὐδέποτε τὸ ὑπώπτευσας, ἴσως οὐδέποτε μ' ἐνεψύχωσας δι' ἐνὸς μόνου βλέμματος· ἤδη δὲ εἰς τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου μου μοὶ δίδεις εὐδαιμονίαν αἰωνιότητος. Εἶπέ εἰς τὸν κάππον σου ὅτι τὸν συγχωρῶ, ἂν εἶναι δυνατόν καὶ ὁ Θεὸς ἢ ἡ πατρίς νὰ τὸν συγχωρήσῃ ποτέ! Πολλάκις εἶδον καθ' ὕπνον τὴν ἐλευθερίαν κατερχομένην ἐπ' ἐμέ ὑπὸ τὸ σχῆμά σου. Τὸ δάκρυ σου εἶναι ἡ Ἴρις δι' ἧς ἐλευθέρα ἡ ψυχὴ μου ἀναπτεροῦται πρὸς τὸν οὐρανόν.

Καὶ ἐγγίσας τὴν χεῖρά της εἰς τὰ χεῖλη του ἐξέπνιψε.

— Ὑψηλότατε, εἶπεν ὁ Βουτσαρᾶς, ἀπέθανεν ὁ τελευταῖος τῶν Λακεδαιμονίων. Τώρα μόνον εἶσαι Αὐθέντης τοῦ Μωρέως.

Η ΒΟΥΛΗ ΤΗΣ ΟΤΑΪΤΗΣ (1)

Δημοσιεύοντες ἀπαρπλάκτως τὰ πρακτικὰ συνεδριάσεώς τινος τοῦ ὀταϊτεῖου Ἀρειοπάγου, καθ' ἣν συνεζητήθη ζήτημα κοινωνικὸν ἐκ τῶν σπουδαιοτάτων, ζήτημα ἐκαστοῦ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος τοὺς πρώτους νόμους τῆς Εὐρώπης, σκοπὸν δὲν ἔχομεν βεβαίως νὰ προτείνωμεν τὰς συζητήσεις ταύτας ὡς ὑπάρδειγμα διδακτικῆς εἰς τοὺς νομοθέτας τῆς Ἑλλάδος. Ἐξ ἐναντίας κοινοποιούμεν ταύτας ὡς ἀπόδειξιν ἀξιοσημείωτον τῆς προοδευτικῆς τάσεως τῶν σημερινῶν λαῶν, καὶ ὡς περιγραφὴν ἡθῶν περίεργον καὶ ὄχι τότε γνωστῶν.

Τῆς συνεδριάσεως ταύτης ἀντικείμενον ὑπῆρξεν ἡ κατάργησις τῆς θανατικῆς ποινῆς, ὑπὲρ ἧς μάχονται πρὸ τούτου χρόνου καὶ οἱ φιλόανθρωποι τῆς Εὐρώπης. Εἰς Ὀταίτην ὅμως τὸ ζήτημα ἐλύθη καὶ ταχύτερον καὶ εὐκολώτερον, καθόσον ὁ χαρακτήρ τῶν κατοίκων τῆς νήσου ἐκείνης εἶναι τὰ μέγιστα ἠπιος, καὶ αἱ πολλάκις ἐπικίνδυνοι θεωρίαι, (παράδειγμα ἡ Γαλλία καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλλάς) δὲν κατέκλυσαν εἰσέτι τὴν μακαρίαν ἐκείνην χώραν. Ὡς ἄπειροι τῆς ἐπιστήμης τοῦ δημοσίου δικαίου, δὲν ἐπιφερόμεν καμμίαν κρίσιν περὶ τῆς ταχύτητος τῆς ἀποφάσεως τῆς ὀταϊτεῖου βουλῆς, διηγούμεθα μόνον πιστῶς τὰ διατρέξαντα, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάγνωσις ἐπροξένησεν εἰς ἡμᾶς μεγίστην ἐντύπωσιν. Προλαμβάνοντες δὲ εἰδοποιούμεν τὸν ἀναγνώστην ὅτι ἐκ τοῦ στόματος τῶν ῥητόρων τῆς Πολυνησίας δὲν θέλει ἐξελθεῖ ἡ ἀκαταμάχητος καὶ ἐπαγωγὸς λογικὴ τοῦ Γκιζώτου, τοῦ Ρώττελ, τοῦ Βεζζιέρου ἢ τοῦ Βρούμ. Εἰς τὰς δημηγορίας αὐτῶν δὲν ἀνευρίσκονται οὔτε τοῦ Φιλαγγιέρου, οὔτε τοῦ Μοντεσκίου, οὔτε τοῦ Βεκκαρίου, οὔτε τοῦ Βενθάμου τὰ ἀπρόσβλητα ἐπιχειρήματα· ἐὰν ὅμως ἐνθυμηθῇ τὸν βαθμὸν τοῦ πολιτισμοῦ τῶν λαῶν ἐκείνων, θέλει βεβαίως θαυμάσει τὴν ἀφελὴ ἐγγλωττίαν τῶν ὀταϊτεῖων ῥητόρων, ἀποδεικνύουσας ὅτι ἔχουσι καὶ ἀγγίνοισιν, καὶ νοῦν πρὸ πάντων ὀρθόν.

Καὶ τῶνόντι, ὁποῖαν ἀνάπτυξιν ἰδεῶν πρέπει ν' ἀπαιτῶμεν παρ' ἀνθρώπων, οἵτινες χθὲς ἔτι ἀπεχωρίσθησαν τῶν κόλπων τῆς φύσεως καὶ ἄλλον ὁδηγὸν δὲν ἔχουσι παρὰ τὰς Ἱερὰς Γραφάς; Ὁ ἀναγινώσκων ἐλευθέρως μεταξὺ αὐτῶν, ὁ δυνάμενος νὰ ἐννοήσῃ ῥῆτά τινὰ τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης, καὶ τίς ἢ μεταξὺ ταύτης καὶ ἐκείνης διαφορὰ, θεωρεῖται ὡς ἀνὴρ ἐξόχου ἱκανότητος. Καὶ ὅμως ὁποῖον μάθημα δὲν διδουσι τὰ τέκνα ταῦτα τῆς φύσεως, κατὰ τὰ πρῶτα βήματα αὐτῶν πρὸς τὸν πολιτισμόν, εἰς τὴν γηραιάν Εὐρώπην μεταχειρισθεῖσαν ἄλλοτε τὸ Εὐαγγέλιον ὡς ὄργανον αἵματος!

Καὶ πρῶτον θέλομεν περιγράψαι τὸν τόπον ὅπου συνέρχονται τὰ μέλη τῆς Βουλῆς· τὸ κτίριον κείμενον πρὸς τὴν μεσημβρινὴν ἄκρην τὴν πόλεως, χρη-

ΤΕΛΟΣ

(1) Ἡ Ὀταίτη εἶναι νήσος τῆς Πολυνησίας ἀνηκούσης εἰς τὸ πᾶν πτόν μέρος τοῦ κόσμου, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται Αὐστράλια, ἢ Ἀσία μεσημβρινή.

σμεῦσαι ὡς νὰς συγχρόνως καὶ βουλευτήριον, περικαλύπτεται ὑπὸ ξένδρων πυκνοφύλλων καὶ χλοερῶν, καὶ ὁμοιάζει τὸ ἱερὸν ἄλσος ὅπου ἐρχόμενος τὸ πάλαι ὁ νομοθέτης τῶν Ῥωμαίων συνδιητάτο τῇ Ἡγερίᾳ δαίμονι, καθ' ἃ λέγει ὁ Πλούταρχος. Εἶναι κατεσκευασμένον ὁλόκληρον ἐκ ξύλου καὶ ἔχει σχῆμα δεκαγώνιον· ἡ στέγη σύγκειται ἐκ πλέγματος φύλλων βανανέας καὶ κορμῶν βαμβούρης τότε πυκνῶν, ὥστε καὶ ἡ ῥαγδαιοτέρα βροχὴ δὲν διαπερᾷ αὐτό.

Δι' οὗτων μεγάλων παραθύρων χωρὶς ὕλων εἰσέρχεται τὸ φῶς εἰς τὴν αἴθουσαν, ἥτις δὲν περιέχει κανὲν εἶδος καλλωπίσματος· κατέναντι δὲ τῆς εἰσόδου κεῖνται τὸ βῆμα καὶ ἡ ἔδρα τοῦ προέδρου. Καὶ οἱ παρευρέθησαν εἰς συνεδριάσεις βουλευτικῶν σωματίων, δυσκόλως θέλουσι συλλαβεῖν ἰδέαν ἀμυδρὰν τῆς φυσιογνωμίας τῆς συνελεύσεως τῆς Ὀταίτης. Ἄς φαντασθῶσιν ἑκάτὸν εἴκοσιν ἄνδρας ὅχι ἐνδεδεδεμένους, ἀλλὰ τετυλιγμένους διὰ ῥακίων ἱματίων εὐρωπαϊκῶν, ἢ βεβυθισμένους ἐντὸς σκεπασμάτων ἐξ ἐριοξύλου, καὶ ἕνα ἀρχηγὸν φέροντα ἐπὶ κεφαλῆς πολλὰ πτερὰ στρουθοκαμήλου καὶ ταῶνος ἢ πῖλον στρατιωτικὸν τῆς Ἀγγλίας, ἃς ὑποθέσωσιν αὐτοὺς ἔπειτα, στυγνὰ ἐντὸς μεγάλης στοᾶς, καὶ ἀντὶ νὰ ἐκλάβωσιν αὐτοὺς ὡς ἐπαίτας ἢ ψηφοπαίχτας, ἃς ἐνθυμηθῶσιν ὅτι οὗτοι εἶναι οἱ νομοθέται τῆς Ὀταίτης. Οἱ κάτοικοι ὁμῶς αὐτῆς δὲν ἐννοοῦσι τὸ γελοῖον τοιοῦτου παραδόξου ἱματισμοῦ· διότι φοροῦσιν εὐρωπαϊκὰ, ἢ μᾶλλον διότι φοροῦσι τε μίχια εὐρωπαϊκῶν ἐνδυμάτων, φρονοῦσιν ὅτι ἂν ἤκουσιν εἰς ἔθνος πεπολιτισμένον. Κατὰ τὰς ἰδέας αὐτῶν τὸ εὐρωπαϊκὸν ἐνδυμα, καλῶς ἢ κακῶς φερόμενον, εἶναι σύμβολον πλειότερας ἢ ὀλιγωτέρας ἀναπτύξεως τοῦ ἐξευγενισμοῦ.

Σιωπὴ ἄκρα ἐπικρατεῖ κατὰ τὴν αἴθουσαν τῶν συνεδριάσεων, μόνη δὲ ἡ φωνὴ τοῦ ἀγορεύοντος ἀκούεται· κανεὶς ποτε δὲν διακόπτει αὐτόν, κανεὶς ψιθυρισμὸς δὲν ταραττει τὴν ἡσυχίαν. Ἀλλ' οὐχ ἦτον καὶ ἡ διαγωγὴ τῶν ῥητόρων εἶναι ἀξία σημειώσεως· σκεδόμενοι τὴν συνέλευσιν παρενέχουσιν εἰς τοὺς λόγους αὐτῶν, ὅσκις ἀντικρούουσι τὴν γνώμην ἄλλου, τοιαύτας ἐπαινετικάς φράσεις, ὥστε καὶ ὁ πλέον ὀξύθυμος δὲν εὕρισκε τὴν ἐλαχίστην ἀφορμὴν διὰ νὰ ζητήσῃ τὸν λόγον κατὰ τινος προσβολῆς. Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ τῆς θαυμασίας ταύτης φιλοφροσύνης ἀνδρῶν βαρβάρων, καὶ τῆς δριμύτητος τῶν εὐρωπαϊκῶν συζητήσεων. Οἱ λόγοι τῶν ῥητόρων εἶναι πάντοτε ἀσελῆς, εἰλικρινεῖς καὶ λακωνικώτατοι. Ἐνὶ λόγῳ δὲν ὑπάρχει συνέλευσις πολιτικὴ καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην, καταναλίσκουσα τότε ὀλίγον χρόνον ὡς ἐκείνη εἰς συζητήσεις ἀσκόπους, καὶ ὡς ἐκείνη τηροῦσα τὴν βουλευτικὴν ἀξιοπρέπειαν.

Ἐν τινι τῶν συνεδριάσεων αὐτῆς, γέροντες ἠνέγγειλεν ὅτι ἐπρόκειτο νὰ συζητηθῇ ἂν οἱ δολοφόνοι ἔπρεπε νὰ καταδικάζωνται εἰς θάνατον ἢ νὰ ἐξοστρακίζωνται διὰ βίου. Τὸ ἀκροατήριον, μετὰ τὴν ἀγγελίαν ταύτην τοῦ προέδρου, ἐσιώπα, καὶ ἂν καὶ πρὸ ἡμερῶν ἦτο γνωστὸν ὅτι πρότασις τοιαύτη ἐμελλε νὰ ὑποβληθῇ, κανεὶς δὲν εἶχεν ἐγγραφῇ διὰ νὰ ὁμι-

λήτῃ. Ἐν τοσοῦτῳ ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν ὡς ἐκ συνθήματος πρὸς τινὰ τῶν μεγιστάνων, ἄνδρα συνετὸν καὶ μεγίστης ὑπολήψεως ἀπολαύοντα· οὗτος δὲ ὅστις ἦτο φύλαρχος τῶν Παπιτῶν καὶ ἐνθερμος υπερασπιστὴς τῆς θρησκευτικῆς μεταρρύθμισεως, τιμῶν τὴν ἐπιθυμίαν τῆς συνελεύσεως, ἀνέστη ἀμέσως καὶ διευθύνθη πρὸς τὸ βῆμα· ἐφόρει ἱμάτιον σημαιοφόρου Ἀγγλου, φοροῦσε γὰρ σκωτικὴν, ὑποδήματα καὶ πέτασον στρογγύλον.

« Δὲν ἀμφιβάλλω, εἶπεν ὁ Ἰτότης ἀφοῦ ἐχαιρέτισε τὸν πρόεδρον καὶ τὴν συνέλευσιν, ὅτι πρέπει σήμερον μάλιστα ὅτε εἰσερχόμεθα εἰς νέον σταδίου βίου πολιτικοῦ, νὰ τροποποιήσωμεν τὴν ποινὴν τὴν ὁποίαν οἱ πρῶτοι νόμοι ἐπιβάλλουσιν εἰς τοὺς δολοφόνους. Ἀφ' οὗτο τοῦ ζητήματος τοῦτο ἀνακινεῖται ἐσκέφθην μετ' ἐπιστάσεως περὶ τοῦ σπουδαίου αὐτοῦ ἀντικειμένου, καὶ τὴν γνώμην μου θέλω διακοινώσῃ ἐν ὀλίγοις πρὸς ὑμᾶς. Οἱ νόμοι τῆς Ἀγγλίας, τοῦ τόπου παρὰ τοῦ ὁποίου ἐδανείσθημεν τόσα καὶ τόσα καλὰ πράγματα, δὲν εἶναι καλοὶ; Οἱ νόμοι αὗτοι ὀρίζουσι ποινὴν θανάτου κατὰ τοῦ δολοφόνου· ὅ,τι ἄρα γίνεσθαι εἰς τὴν Ἀγγλίαν δύναται νὰ γίνῃ καὶ παρ' ἡμῶν. Τοιαύτη ἡ γνώμη μου. »

Βαθεῖα σιωπὴ διεδέχθη τὸν λόγον τοῦ ῥήτορος.

Ἰτάμης, ὁ μέγας φύλαρχος τῶν Βουαναματῶν, ἀφοῦ ῥίψας πανταχόσε τὸ βλέμμα ἐπὶ τῆς συνελεύσεως ἶδεν ὅτι δὲν προστίθετο κανεὶς ν' ἀπαντήσῃ, ἀναστὰς ὁμίλησε τὰ ἑφεξῆς·

« Ὁ φύλαρχος τῶν Παπιτῶν ἐξέφρασε μεγίστην ἀλήθειαν εἰπὼν, ὅτι ὀφείλομεν μεγάλην εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν χριστιανικὸν λαὸν τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Καὶ τῶνόντι, δὲν ἀπέστειλε πρὸς ἡμᾶς τὸ Εὐαγγέλιον! Καὶ ὁμῶς ἀμφιβάλλω ἂν ὁ Ἰτότης ἔπρεπε νὰ προτείνῃ ὡς ὑπογραμμὸν τοὺς Ἀγγλικούς νόμους. Ἀφοῦ ἐλάβομεν τὸ Εὐαγγέλιον ὡς ὁδηγόν, ἀφοῦ ἐν αὐτῷ εὕρισκόμεν κανόνας διαγωγῆς θείου, τί χρεῖαν ἔχομεν τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας; Τὸ Εὐαγγέλιον παρ' ἀγγέλλει νὰ καταδικάζωμεν εἰς θάνατον τὸν ἐμβαίνοντα λαθραίως εἰς οἰκίαν; τὸν πλαστογράφον; τὸν κλέπτην ἀρνίων βοσκομένων ἐντὸς κήπου; Ἐρωτῶ, τίς ἐξ ὑμῶν ἤθελε καταδικάσῃ εἰς θάνατον τὸν ἐνοχον τοιοῦτων ἀνομημάτων; Καὶ ὁμῶς τοιαύτη ἡ τιμωρία ἢ ἐπιβαλλομένη ὑπὸ τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας. Ὅχι, ἃς ἀφήσωμεν εἰς τὸν μέγαν ἐκεῖνον λαὸν τοὺς ἰδίους αὐτοῦ νόμους, καλοὺς ἴσως διὰ τὸν πολιτισμὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ σκληροὺς δι' ἡμᾶς· τὸ Εὐαγγέλιον ἔστω ὁ μόνος ὁδηγὸς ἡμῶν. Ἰδοὺ ἡ γνώμη μου. »

Μετὰ μικρὰν σιωπὴν, Ἰκυπαρὺς ὁ ἐπιλεγόμενος Μέγας Σαῦρος, εὐγλωττος συνάμα καὶ προσηγῆς τοὺς τρόπους, ἀνέστη, καὶ ἀφοῦ ἐπήνεσε τοὺς προλαλήσαντας, ἐπραγματεύθη τὸ ζήτημα οὕτω πως·

« Ἄν καὶ παραδέχομαι τὰ συμπεράσματα τοῦ ἀδελφοῦ μου Ἰτότου, δὲν ἐγκρίνω ὁμῶς τὰ αἷτια ἐκ τῶν ὁποίων ὁρμήθη. Καὶ τῶνόντι, ὡς ἀπέδειξεν ἀξιολόγως ὁ Ἰτάμης, δὲν πρέπει νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς ἡμᾶς ὡς ὁδηγοί, ὅσον καλοὶ καὶ ἂν εἶναι, οἱ Ἀγγλικοὶ νόμοι· ἐξ ἐναντίας, οἱ νόμοι οἱ μέλλοντες

νά κυβερνήσωσι τὴν κοινωνίαν ταύτην, πρέπει νὰ ἐκπηγάσωσιν ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων βοηθουμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τούτου βιβλίου. Ἀνοίξατε αὐτὸ, καὶ θέλετε εὐρεῖ ἀξιόλογα παραγγέλματα· θέλετε εὐρεῖ τὸ ἐφεξῆς· ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου, ἀντὶ τοῦ αἵματος αἷμα αὐτοῦ ἐκχυθήσεται. Αἱ λέξεις αὗται εἶναι σαφεῖς, ἀναμφισβήτητοι, ἀνεπίδεκτοι πάσης ἐρμηνείας· καὶ ὁμῶς, πρὶν ἐξηγήσω τὴν γνώμην μου ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως ταύτης, ἠθέλησα ν' ἀκούσω καὶ τῶν ἱεραποστόλων τὴν γνώμην. Ἐλαβον πολλὰς συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ Μίτι Γρουττῶ, τοῦ *Ηελεκάνου*, (οὕτως ὠνόμαζον ἓνα τῶν Ἀγγλῶν ἱεραποστόλων), ὅστις μ' ἐβεβαίωσε ὅτι αὐτὸ τοῦτο τὸ παράγγελμα καθωδήγησε τοὺς νομοθέτας τῆς Μεγάλης Βρετανίας. Ἐπαναλέγω λοιπὸν ὅτι δὲν προτείνω τὴν παραδοχὴν τῆς κεφαλικῆς ποινῆς διότι καὶ οἱ Ἀγγλοὶ φονεύουσι τοὺς δολοφόνους, ἀλλὰ διότι ἡ βίβλος αὕτη παραγγέλλει νὰ χύνεται τὸ αἷμα τῶν ἀνθρωποκτόνων » (*Ζωηρόταται ἐπευφημῆται*).

Ὁ λόγος οὗτος, ἐκφωνηθεὶς μετὰ ζωηρότητος καὶ τόνου, κατεγοήτευσε τὴν συνέλευσιν, διότι ὁ ῥήτωρ εἶχε στηρίξει τὴν γνώμην αὐτοῦ ὅχι διὰ τῶν ἀγγλικῶν νόμων, ἀλλὰ διὰ τῶν θείων ἐντολῶν. Μετ' ὀλίγον ὁμάδες βουλευτῶν συνεκροτήθησαν, συνδιαλέξεις ζωηραὶ ἤκούοντο, καὶ σημεῖα εὐχαρίστου συνειδητικῆς ἐράνησαν καθ' ὅλα τῆς αἰθούτης τὰ μέρη. Μάλιστα δὲ καὶ βόμβος φωνῶν δυσήχων ἐπληττε τὰς ἀκοάς, ὅταν ὁ πρόεδρος ἐπέταξε σιωπὴν ἀναγγείλας ὅτι ἐν τῶν μελῶν τῆς συνελεύσεως εἶχε ζητήσει τὸν λόγον. Πάραυτα ἐπανῆλθεν ἡ πρώτη ἡρεμία, καὶ ἀνθρωπὸς τις, σῦντος ἡ παρουσία μόνῃ ἐξήλειψε τὸ ἀποτέλεσμα τῶν προηγηθεῖσων ἀγορεύσεων, ἀνέβη τὸ βῆμα. Ὁλῶν τὰ βλέμματα ἐστράφησαν πρὸς αὐτόν, καὶ ἡ ἀνυπομονησία ἣτις ἐζωγραφίσθη εἰς ὅλων τὰ πρόσωπα, ἐμαρτύρει περὶ τῆς ἐπιθυμίας τὴν ὁποίαν εἶχον ν' ἀκούσωσι τὸν νέον ῥήτορα.

Ὁ ἀνθρώπος οὗτος ἦτον ὁ Τάτης, στύλος τοῦ Κράτους καὶ σύμβουλος ἐκ τῶν νουνεχεστέρων τοῦ στέμματος. Τὸ ὕψηλόν ἀνάστημα, τὸ νευρώδες σῶμα αὐτοῦ, καλυπτόμενα ὑπὸ μανδύου πλατέος, ὑπεφαίνοντο χαριέντως. Τὸ ὑπότραχυ αὐτοῦ ἦθος ἐμετρίαζέτο ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῆν ὁποίαν ἐβρίπτεν ἐπὶ τοῦ προσώπου αὐτοῦ σωρὸς πτερῶν στρουθοκαμήλου στολιζόντων τὴν κεφαλὴν. Περιδεδῆρται ἐκ κογχυλίων λευκῶν καὶ κυανῶν ἐξηρτᾶτο ὡς σύμβολον μεγάλου ἀξιώματος ἀπὸ τοῦ λαιμοῦ αὐτοῦ, περὶ τοὺς γυμνοὺς βραχίονας εἶχε δύο φέλλια ἐκ χαλκοῦ, περιζώμα δὲ ὑφασμένον διὰ φύλλων βανανίας καὶ πτερῶν ποικιλοχρόων ἐκρέματο ἀπὸ τῆς ζώνης. Ἐν γένει ἡ ἐνδυμασία αὐτοῦ ἦτο πολὺ σεμνοτέρα τῆς τῶν συναδέλφων του.

Μετὰ τὰς συνήθεις προσήσεις ὁ Τάτης ἐπελάβετο τοῦ ζητήματος. « Ἀπορεῖτε ἴσως, εἶπε, διότι εἰς τῶν πρώτων ἀρχηγῶν τῆς Ὀταίτης καὶ σύμμαχος τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας δὲν ἔλαβεν εἰσέτι τὸν λόγον. Πρὶν ἢ ὁμιλήσω περὶ τοῦ σπουδαιωτάτου τούτου ἀντικειμένου ἠθέλησα ν' ἀκούσω τὴν γνώμην τῶν σοφῶν ἐξ ὧν συγκροτεῖται ἡ συνέλευσις αὕτη, τινὲς

τῶν ὁποίων ἀνέβησαν πρὸ ἡμῶν εἰς τὸ βῆμα. Χαίρω δὲ πράξας οὕτω πῶς, διότι οἱ λόγοι καὶ αἱ παρατηρήσεις αὐτῶν μ' ἐνέπνευσαν νέας τινὰς ἰδέας τὰς ὁποίας δὲν εἶχον πρὶν.

Δὲν κατακρίνω βεβαίως κἀνένα τῶν προηγηθέντων λόγων· ἀλλὰ δὲν συμμερίζομαι οὔτε τοῦ Ὑκυπαρῦ οὔτε τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰτότου τὴν γνώμην. Κατὰ τὴν πολλὰ φρόνιμον γνώμην τοῦ Ὑτμου, ἡ παραδοχὴ καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις τῶν νόμων τῆς Ἀγγλίας ἠθέλεν ἐπιφέρει μέγιστα ἄτοπα· καὶ ἐμὲ ὁμῶς καὶ τοῦ Ὑκυπαρῦ ἡ πρότασις τείνει εἰς τὸ αὐτὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ Βίβλος, εἶπεν, εἶναι ὁ ἀσφαλέστερος ὁδηγὸς ἡμῶν ἀναντίρρητον· ἀλλὰ πρὸ πάντων πρέπει νὰ ἐννοήσωμεν καλῶς τὴν ἔννοιαν τῶν λέξεων τούτων· ὁ ἐκχέων αἷμα ἀνθρώπου ἀντὶ τοῦ αἵματος αἷμα αὐτοῦ ἐκχυθήσεται. Ἐὰν ἐξηγήσωμεν κατὰ γράμμα τὴν ἐντολὴν ταύτην, θέλομεν ἐξοκεῖλει εἰς λαδύρινθον ἀδιέξοδον. Ἀκούσατέ με· εἶμαι, ὡς ἡξιούστε, δικαστής. Ὑπόδικός τις φέρεται ἐνώπιόν μου καὶ ἀποδεικνύεται φονεὺς· ἐγὼ δὲ διατάττω νὰ θανατωθῇ. Ἐγὼ ἄρα χύνω αἷμα ἢ διατάττω νὰ χυθῇ· ἔπεται λοιπὸν ὅτι πρέπει νὰ καταδικασθῇ καὶ ἐγὼ εἰς θάνατον; Αἰσθάνεσθε βεβαίως πόσον βδελυρὰ, πόσον βάρβαρος ἠθέλεν εἶθαι ἡ τοιαύτη ἐρμηνεία ὅθεν βεβαιώθητε ὅτι τοιοῦτον δὲν εἶναι τὸ πνεῦμα τῶν θείων λόγων. Ἄλλως ὑποθέτω ὅτι μεταξὺ τῶν παραγγελλμάτων τῆς παλαιᾶς Γραφῆς τὰ ὁποῖα ἐτροπολόγησεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὑπάρχει καὶ τὸ προκείμενον. (*Σημεῖα ἀπορίας*). Ἐγὼ μὲν δὲν δύναμαι νὰ τὸ βεβαιώσω ἑπειδὴ δὲν γνωρίζω ἀκόμη ἀρκετὰ τὰς Ἱερὰς Γραφάς· ἄλλος τις ὁμῶς μεταξὺ ὑμῶν θέλει ἴσως ἀποδείξει αὐτό. Ἀλλ' ὅπως καὶ ἂν εἶναι, καὶ κατὰ γράμμα ἂν εὐρίσκεται ἡ ἐντολὴ αὕτη ἐντὸς τῆς Νέας διαθήκης, δὲν πρέπει, κατ' ἐμέ, νὰ τὴν θεωρήσωμεν ἀπόλυτον· διότι ἠθέλει τότε ἀντιβαίνει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς νέας ἡμῶν θρησκείας, ἣτις παραγγέλλει τὴν πραότητα καὶ τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων. »

Ἡ τολμηρὰ αὕτη ἀντίρρηση καὶ ἡ ἔρεσις αὕτη εἰς τὸ Εὐαγγέλιον, ἐξεληθῆσαι τοῦ στόματος ἀνδρὸς μεγίστην ἐπιρροὴν ἐξατκοῦντος κατὰ τὰς βουλευτικὰς συζητήσεις, κατέπληξαν ὁλόκληρον τὴν συνέλευσιν· ὅλοι συνέχαιρον τὸν Τάτην, ὅλοι ἐσπούδαζον δι' ἀνευρημιῶν πολλάκις θορυβωδῶν νὰ ἐξηγήσωσι τὴν εὐχαρίστησιν αὐτῶν. Ἀλλὰ φωνὴ τις ἠκούσθη ζητοῦσα τὸν λόγον ἐκ μέρους τοῦ Πάτη, φυλάρχου καὶ δικαστοῦ, ἀποπτύσαντος πρὸ μικροῦ τὴν εἰδωλολατρείαν. Παρευθὺς ἐπῆλθε γαλήνη, καὶ πολὺς τις γέρων, στηριζόμενος ὑπὸ τοῦ πρωτοτάκου τῶν δεκατεσσάρων τέκνων αὐτοῦ, διευθύνθη βραδυπατῶν πρὸ τὸ βῆμα· ἡ παρουσία αὐτοῦ συνεκίνησε τὴν συνέλευσιν, ἐπευρημήτασαν τρεῖς τὸν πρὸ πολλοῦ ἀπέχοντα τῶν συζητήσεων αὐτῆς φύλαρχον.

— ὦ! πόσον χαίρω, ἀνέκραξε, βλέπων τοὺς πρώτους φυλάρχους τοῦ ἔθνους συνηθροισμένους ἐν ταῦθα εἰς τὸν οἶκον τοῦ Κυρίου, καὶ ἀτχολουμένους εἰς τὴν συζήτησιν τῶν μέσων ὅσα δύνανται νὰ προάξωσι τὸν μόλις προκύπτοντα πολιτισμὸν τοῦ τόπου τούτου. Πρὸ πολλοῦ, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, δὲν

μετέχω τῶν συσκέψεών σας· ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην ἐλησμόνητα καὶ τὴν πρεσβυτικὴν μου ἡλικίαν καὶ τὰς ἀσθενείας μου δὲ νὰ παρευρεθῶ εἰς συζήτησιν τῆς ὁποίας τὸ ἀποδεχόμενον θέλει ἐπενεργήσει ὅχι ὀλίγον ἐπὶ τῆς τύχης τοῦ ἔθνους.

Ὁ μέγας δικαστὴς Τάτης εἵθετε ζήτημα εἰς τὸ θεῖον δύναιται ν' ἀπαντήσω· ἀπεύδω ἄρα νὰ συνεισφέρω τὸν ἀσθενῆ φόρον τῶν σῶτων καὶ τῆς γηραιᾶς κείρας μου. Εἶπεν ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἐτροπολόγησε πολλὰ παραγγέλματα τῆς παλαιᾶς Γραφῆς. Τωρό-τι, καὶ ἐγὼ γνωρίζω, πολλὰς ἐντολάς τοῦ νέου Νόμου ἀπαγορεύουσας τὸν φόνον· δὲν γνωρίζω ὅμως καὶ καμμίαν ἀπαγορεύουσαν τὸν φόνον τῶν φονέων. Ἀλλὰ πρὸς τί αὐταὶ αἱ λεπτολογίαι; Ἐξετάσατε τὸ πνεῦμα καὶ τὸ ὅλον τῆς νέας ἡμῶν θρησκείας, καὶ θέλετε ἰδεῖ ὅτι παραγγέλλει τοὺς ἀνθρώπους ν' ἀγαπῶσι καθ' ὅλας τὰς περιστάσεις τὸν πλησίον αὐτῶν, νὰ μὴ κακοποιῶσι τοὺς ἄλλους, καὶ νὰ εἶναι συγκαταβατικοὶ πρὸς τοὺς ἁμαρτάνοντας. Ὅθεν, ἐξακολουθοῦντες νὰ τιμωρῶμεν διὰ θανάτου τοὺς δολοφόνους, καὶ νὰ διαθέτωμεν ζωὴν μὴ ἀνήκουσαν εἰς ἡμᾶς, προτιμῶμεν τὴν εἰδωλολατρείαν τῆς ἀληθοῦς θρησκείας. (Σημεῖα ἀπειρίας).

Ἀκούσατέ με· δὲν λέγω ὅτι πρέπει νὰ μὴ τιμωρῶται ὁ φονεὺς, ἢ ὅτι πρέπει νὰ τὸν ἔχωμεν ἐντὸς τῆς κοινωνίας· ἐξ ἐναντίας, ὅστις δὲν ἐδυνήθη νὰ ἐμποδίσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τοιαύτης πράξεως πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην μου, ν' ἀποβληθῇ τῆς κοινωνίας, διότι δὲν ὑπάρχει ἀσφάλεια εἰς οἱ καλοὶ δὲν προστατεύονται κατὰ τῶν κακῶν. Τὸ χρέος τῶν ἀρχηγῶν τοῦ ἔθνους ἀπαιτεῖ τὸ νὰ τιμωρῶσι τοὺς κακούργους, καὶ νὰ ἐμποδίζωσι τὴν διάδοσιν τῶν κακῶν παραδειγμάτων. Ἐνὸς τῶν ἡμεῶν εἰδωλολάτραι ἐπιστεύομεν εἰς τὸ καταλληλότερον μέσον τοῦ νὰ φθάσωμεν εἰς τοῦτον τὸν σκοπὸν ἦτον ὁ θάνατος τῶν ἐνόχων. Πλά-νῃ ὁλεθρία, ὁλεθριωτέρας ἔχουσα συνεπείας. Ναὶ μὲν ἡ ἱστορία εἶπεν ὅτι οἱ νόμοι τῆς Ἀγγλίας καταδικάζουσιν εἰς θάνατον τὸν φονέα, καὶ ὅτι ἐδυνάμεθα νὰ δεγθῶμεν καὶ ἡμεῖς ἀκινδύνως τὰ αὐτὰ μέτρα τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἔθνους· ἡγνῶσι ὅμως ἀναμφιβόλως ὅτι εἰς τὸν τόπον ἐκεῖνον ἕκαστος ἔχει πολλὰ πλούτη, ὡραία ἐνδύματα, οἰκίας, κτήνη καὶ τὰ τοιαῦτα, καὶ ὅτι, διὰ νὰ οἰκοιοποιηθῶσι τὰ τῶν ἄλλων, φονεύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς ὁμοίους αὐτῶν· ὅτι, διὰ ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἐκείνου οὐτινος ἐπιθυμοῦσι τὰ ἀγαθὰ, μεταχειρίζονται χίλια τεχνάσματα, χίλια μέσα τὰ ἑαυτὰ ἐπιφέρουσι τὸν ἀφευκτον θάνατον τοῦ θύματος, καὶ προλαμβάνουσι τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐνόχου. Ἐνῶ μεταξὺ ἡμῶν, ὡς γνωρίζετε, κανεὶς δὲν γίνεται ἐνόχος φόνου διὰ ν' ἀποκτήσῃ τὸ πλοῦσιον, τὸ τόξον, τὸ βέλος ἢ τὸ ἀγκυστρον τοῦ γείτονός του· κανεὶς δὲν ἐπιθυμεῖ τὴν οἰκίαν ἢ τὰς βανανὰς τοῦ ἄλλου, διότι ὅλα ταῦτα εἶναι πολὺ εὐαπόκτητα. Ἐν γένει οἱ ἄνθρωποι ἐδῶ ἐξοκέλλουσιν εἰς τὸ κακούργημα τοῦτο ἐξ αἰτίας φιλονεικίων, μίσους καὶ προσωπικῶν ἐκδικήσεων· τὰ πάθη δὲ ταῦτα εἶναι σφοδρότατα, οὐδ' ἰσχύει καὶ καταστείλῃ αὐτὰ ὁ φόβος τοῦ θανάτου· οἱ κυρι-εῖσιν ὅμοιοι ὑπ' αὐτῶν ἀπαρνοῦνται εὐχαρίστως τὴν ἰδίαν

αὐτῶν ζωὴν, ὡς ἀπαρνέεται τὴν ζωὴν αὐτοῦ ὁ ἀπερ-χόμενος εἰς τὸν πόλεμον. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ φονεὺς θέλει ν' ἀπολαύσῃ τὸν καρπὸν τοῦ ἐγκλήματός του· ἀλλ' εἰς Ὀταίτην ὁ φονεὺς εὐχαριστεῖται ἀπὸ μό-νην αὐτὴν τὴν πράξιν.

Λοιπὸν, θέλετε μὲ εἰπεῖ, ποίαν ποινὴν πρέπει νὰ ἐπιβάλλωμεν εἰς τοὺς φονεῖς; Ἰδοὺ ἡ γνώμη μου· ὅστις πράξει τοῦ λοιποῦ φόνον νὰ χωρίζεται ἀπὸ τῆς οἰκογενείας, τῆς γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, καὶ νὰ μεταφέρεται εἰς νήσους ἐρήμους καὶ μεμακρυσμέ-νας, ὅπου ἡ ἀλιεῖα εἶναι δύσκολος, ὅπου ἡ γῆ ἀπαι-τεῖ πολλοὺς κόπους διὰ νὰ καρποφορήσῃ. Ἐκεῖ τοῦ-λάχιστον δὲν θέλει δυνηθῇ πλέον νὰ πράξῃ νέον φό-νον. Νομίζετε ὅτι ἡ ἰδέα ταιαύτης μεμονωμένης ὑ-πάρξεως δὲν ἔχει πλειοτέραν δύναμιν εἰς τὸ νὰ ἀνα-χαιτίσῃ τὴν χεῖρα τοῦ φονέως παρὰ τὴν ἰδέαν τοῦ θανάτου εἰς τὸν ὁποῖον ὑποβάλλεται ἐξ ἀνάγκης; Ἐὰν παραδεχθῆτε τὴν πρότασίν μου, τίς κάτοικος τῆς Ὀταίτης, συλλαβὸν τοιοῦτον ἐγκληματικὸν σκο-πὸν, δὲν θέλει μετανόησιν ἐνθυμούμενος τὸν σκληρὸν ἀποχωρισμὸν, τὴν αἰωνίαν ἀπομόνωσιν; Μακρὰν τοῦ τόπου ὅπου ἐγεννήθη, στερούμενος ὅλων τῶν οἰκια-κῶν ἀπολαύσεων, δὲν θέλει βλέπει τὸ ἐσπέρας ἐπι-στρέφων ἀπὸ τὸ κυνήγιον ἢ τὴν ἀλιεῖαν ἐρχόμενα εἰς συνάντησιν αὐτοῦ τὴν σύζυγαν καὶ τὰ τέκνα, ψάλλοντα τοὺς ὕμνους τοὺς ὁποίους ἐδίδαξεν εἰς αὐτὰ καὶ προσ-φέροντα πρὸς αὐτὸν ταύτην. (1) Ὅταν δὲ φθάσῃ εἰς τὴν καλύβην αὐτοῦ, εἰς τὸ μέτωπον αὐτοῦ δὲν θέλει ἐπιθέσῃ γηραιὸς πατὴρ φίλημα, καὶ τὸ ἐσπέρας ἀφοῦ προσευχηθῇ θέλει μείνῃ μόνος μετὰ τοῦ κακουργή-ματος καὶ τῆς τύψεως τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ! Ἄ! πιστεύσατέ με, τὸ μέτρον τοῦτο θέλει ἀποδῇ σωτήριον· καὶ ὅλοι θέλουσιν εὐλογῆσαι τοὺς παραδεχθέντας αὐτό.»

Ἡ ἀληθὴς καὶ ἀφελὴς αὕτη ἐξεκόνισις τοῦ βίου τῶν κατοίκων τῆς Ὀταίτης συνεκίνησε τὴν καρδίαν τοῦ ῥήτορος, καὶ δάκρυα ἔρρευσαν ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ. Ἡ συγκίνησις διεδόθη εἰς ὅλα τὰ μέλη τῆς συνελεύσεως, καὶ ὅταν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἦλθε νὰ βοη-θῇ αὐτὸν διὰ νὰ καταβῇ ἀπὸ τοῦ βήματος, πολ-λοὶ τῶν συναδέλφων, γέροντες ὡς αὐτὸς, ἦλθον νὰ συγχαρῶσιν αὐτόν· καὶ αὐτοὶ μὲν ἐνηγκαλίζοντο ἀλ-λήλους μετὰ δακρύων, οἱ δὲ λοιποὶ ἐπευφήμουν ζωηρῶς. Ὁ Πάτης ἐθριαμβεύσε, διότι ὁ λόγος αὐ-τοῦ εἶχε διασκεδάσει ὅλας τὰς ἀμφιβολίας.

Μετὰ τὴν εὐγλωττον ταύτην ὁμιλίαν ἡ συζήτη-σις ἐφαίνετο περαιωθεῖσα ὅτε τις Ταατα-ρίης ἡ δῆμαρχος ἐζήτησε τὸν λόγον· ἀλλ' ὁ πρόεδρος ἐ-δίδασκε κατ' ἀρχὰς νὰ ἐνδώσῃ, ἐπειδὴ ἡτοιμάζετο νὰ ἀνακεφαλαιώσῃ τὰ λεχθέντα καὶ νὰ βάλῃ τὸ ζήτημα εἰς ψήφοφορίαν.

« Οἱ μεγάλοι φύλαρχοι, εἶπεν ὁ δῆμαρχος, ἐξέθε-σαν τὰς ἰδίας γνώμας· ἀλλὰ, κατ' ἐμὲ, ἐλησμόνη-σάν τι σπουδαιότατον· ὅθεν λογίζομαι εὐτυχὴς δυ-νάμενος νὰ ἀναπληρώσω τὴν ἑλλειψίν ταύτην. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὡς μὲ εἶπεν ἱερὰ πόσολός τις, οἱ καταδι-

(1) Ποτὸν γλυκὺν συγκαίμενον ἐκ τοῦ χυλοῦ πολλῶν καρπῶν

κτιζόμενοι εἰς θάνατον δὲν φονεύονται ὅλοι, ἀλλ' ἐξορίζονται οἱ πλεῖστοι εἰς νήτους μεμακρυσμένους. Ὅθεν, ὡς εἶπεν ὁ Ἰσότης περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς συζητήσεως, λαμβάνων συγχρόνως ὑπ' ὄψιν καὶ τὸν ἐξαίσιαν λόγον τοῦ φυλάρχου Πάτη, φρονῶ ὅτι ἠθέλομεν πράξει ὀρθῶς ἐὰν ἐμιμούμεθα τὸ παράδειγμα τοῦ χριστιανικοῦ λαοῦ τῆς Μεγάλης Βρετανίας. »

Ἡ σύντομος αὕτη ὁμιλία εὐχαρίστησε τὴν συνέλευσιν. Καὶ ὅμως ὑπεβλήθησαν ἀντιρρήσεις ὑπὸ τινων βουλευτῶν· οἱ μὲν ἐζήτουν ἰσόβιον ἐξοστρακισμόν, οἱ δὲ ἀποκοπὴν τοῦ δεξιοῦ βραχίονος, καὶ ἄλλοι ἐξόρυξιν τῶν ὀφθαλμῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὅλοι οὗτοι οἱ ῥήτορες δὲν εἶχον ἐπιρροήν, τὸ δὲ ἀκροατήριον εἶχε πεισθῇ ὑπὸ τῶν λόγων τοῦ Πάτη καὶ τοῦ Τααταρίου, ὁ πρόεδρος ἠρώτησε τὴν συνέλευσιν ἐὰν συγκατετίθετο νὰ παύσῃ ἡ συζήτησις. Μετὰ δὲ τὴν συναίνεσιν αὐτῆς ἀνήγγειλεν ὅτι κατὰ τὴν συνεδρίασιν ἐκείνην ἔπρεπε ν' ἀποφασισθῇ μόνον ἐὰν ἀντὶ τῆς κεφαλικῆς ποινῆς, ἐμελλε νὰ γείνη δεκτὴ ἡ τῆς ἰσοβίου ἐξορίας. « διότι, εἶπεν, ὅλοι οἱ ῥήτορες ὁμίλησαν κατὰ τοῦτο τὸ πνεῦμα· καὶ φρονῶ ὅτι ὅλοι οἱ μεγάλοι φυλάρχοι ὡς καὶ οἱ δῆμαρχοι θεωροῦσι τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν αὐτὴν ὄψιν. » Μετὰ τὴν βραχείαν ταύτην ἀγόρευσιν τοῦ προέδρου, ὁ Τάτης λαβὼν τὸν λόγον παρετήρησεν ὅτι ἡ συνέλευσις ἔπρεπε ν' ἀποφανθῇ ἐπὶ τοῦ ὅλου τῆς προτάσεως, τὰ δὲ δευτερεύοντα ζητήματα ν' ἀποφασισθῶσιν εἰς ἄλλην συνεδρίασιν.

Ὁ πρόεδρος ἀνέγνω μετὰ ταῦτα τὸ νομοσχέδιον. Ἐκαστος βουλευτῆς ἀνιστάμενος μετὰ πολλῆς ἐπισημότητος, καὶ προχωρῶν πρὸς τὸν πρόεδρον ἀνεφώνει τὰς λέξεις ταύτας ἀνυψῶν τὴν χεῖρα· λέγω καί, ἐὰν ἐψηφοφόρει ὑπὲρ τῆς προτάσεως, ἢ λέγω ὅχι, ἐὰν ἐψηφοφόρει κατ' αὐτῆς. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἵσταντο ἐκ διξιῶν τοῦ προέδρου οἱ δὲ ἄλλοι ἐξ ἀριστερῶν. Ἐκ τῶν ἑκατὸν εἴκοσι μελῶν, ὀγδοήκοντα εἶπον, καί, ἐπτά, ὅχι, οἱ δὲ ἄλλοι δὲν ἐψηφοφόρησαν.

Αἱ τελευταῖαι ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ἐρώτιζον εἰσέτι τὴν αἴθουσαν, ὅταν ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλε τὸ τέλος τῆς συνεδριάσεως καὶ τὴν ἐξακολούθησιν τῆς συζητήσεως διὰ τὴν ἐπαύριον. Ἐκτὸς τοῦ ναοῦ ἦσαν σεσωρευμένοι αἱ σύζυγοι καὶ τὰ τέκνα τῶν ἀξιομιμητῶν ἐκείνων νομοθετῶν, καθῶς καὶ πολλοὶ ἄλλοι. Ἐκαστον βουλευτὴν ἐξερχόμενον ἐπευφήμασι τὸ πλῆθος, καὶ περιεκύκλου ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ προσφέρουσα καρποὺς καὶ ποτά. Ἐκείθεν δὲ διευθύνοντο πρὸς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ μετ' ὀλίγον δὲν ἤκούετο εἰμὴ ὁ ἦχος τῶν ὕμνων τοὺς ὁποίους ἐφαλλον χοροστατοῦσαι αἱ οἰκογένειαι τῶν Ὀταϊτίων πατρικίων.

N. Δ.

ΜΟΣΧΑ.

Διὰ τοῦ ΙΑ' φυλλαδίου τῆς Πανδώρας ἐδημοσιεύσαμεν εἰκόνα περικαλλῶν τινων κτιρίων τῆς Πετροπόλεως, προσθέντες τὴν παρατήρησιν ὅτι ὀλίγα ἐξ

αὐτῶν ὁικοδομήθησαν κατὰ τὸν ἐγγώριον ρυθμόν. Σήμερον δὲ κοινοποιούμεν τὸν ἐν Μόσχᾳ ναὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου τοῦ ἐπιλεγομένου Βλαγγινίου ὁ ἐστὶ μάκαρος, ἔχοντα χαρακτῆρα ὅλως ῥωτικὸν καὶ λίαν περιεργον. Ὁ μαρκίων Κυστίν, Γάλλος περιηγητής, ὅστις ἔγραψε τετράτομον σύγγραμμα περὶ Ῥωσίας περιέχον ἀναντιρρήτως πολλὰς ὑπερβολὰς, ὁμιλῶν περὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ ναοῦ τούτου, ἐπιφέρει παρατήρησιν τὴν ὁποίαν ἀποκρούμεν μετὰ πολλῆς ἀγανακτήσεως. « Βεβαίως, λέγει, ὁ τόπος ὅπου τοιοῦτον κτίριον ὀνομάζεται ναὸς προτευχῆς δὲν εἶναι Εὐρώπῃ· εἶναι Ἰνδία, Κίνα, καὶ οἱ εἰσερχόμενοι εἰς τὸ ναὸν ἐκεῖνα τῶν σαχαρατῶν δὲν εἶναι χριστιανοί. »

Ἐὰν ὁ Κ. Κυστίν ἦτο διαμαρτυρόμενος δὲν ἠθέλομεν δυσκολευθῆ νὰ ἐννοήσωμεν τὴν μωρὰν αὐτὴν σύγκρισιν· ἀλλ' αὐτὸς, καθολικὸς, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν πατρίδα ἀνηγάθη ὅχι πρὸ αἰώνων ἀλλ' ἐπ' ἐσχάτων ὁ ναὸς τῆς Μαγδαληνῆς χαρακτῆρα ἔχων ὅλως ἑθνικόν, καὶ καταπεφορτισμένος ὑπὸ ἀγαλμάτων παριστάντων ἁγίους τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας ὡς ἄλλους Κρόνους ἢ Ἀπόλλωνας, ἔπρεπε νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι τὰ ῥῶτα τῆς Γαλλίας, μεταδιδαζόμενα ἐν τῷ μέσῳ τοῦ νέου κατὰ τὸν πολιτισμὸν ῥωσικοῦ λαοῦ, δὲν ἴσχυσαν εἰσέτι νὰ συνεπιφέρωσιν, (εὐχόμεθα δὲ νὰ μὴ ἰσχύωσι κατὰ τοῦτο ποτέ,) καὶ τὴν συνοδεύουσαν αὐτὸν σκεπτικότητα. Ἄς θεωρῇ, ἂν θέλῃ ὁ κύριος Κυστίν, τυφλὴν τὴν πίστιν τῶν ῥωσικῶν λαῶν, καὶ φίλην τελετῶν ματαίων καὶ ὅχι ψυχωφελῶν. Οὐχ ἦτον ὁμως ἡ πίστις αὕτη ὑπάρχει, καὶ ὑπάρχει ἄδολος καὶ ἀκραιφνής· καὶ ὁ δόξυδερκὴς περιηγητής, ὁ ἀμερόληπτος ἱστοριογράφος, βλέπων αὐτὴν ἐκφραζομένην δι' εἰλικρινεστάτων ἐξωτερικῶν σημείων λατρείας, δὲν δύναται νὰ μὴ ὁμολογήτῃ τὴν ἀλήθειαν.

Ὁ ναὸς Βασιλείου τοῦ μάκαρος ἐκτίσθη τὸ 1554 ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Φοβεροῦ, θελήσαντος νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τούτου εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν Θεὸν τὸν ὀδηγήσαντα τὰ ὅπλα αὐτοῦ εἰς τὴν ὁδὸν τῆς νίκης. Ἀλλὰ τὸ θεωριλὲς τοῦτο ἔργον ἐπέστεψε δι' ἄλλου πάντῃ ἀντιχριστιανικοῦ. Ὅταν ἐτελείωσεν ἡ οἰκοδομὴ, καλέσας τὸν ἀρχιτέκτονα, ἠρώτησεν αὐτὸν ἐὰν ἐδύνατο νὰ ἀναγείρῃ καὶ ἄλλην ἐντελεστέραν. Ὁ ἀρχιτέκτων, πεισθεὶς μετὰ τὸ πρῶτον αὐτοῦ δοκίμιον ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο δύσκολον, δὲν ἐδίστασε ν' ἀποκριθῇ καταφατικῶς· ἀλλ' ὁ τρομερὸς αὐτοκράτωρ, εἴτε διὰ νὰ τιμωρήσῃ αὐτὸν μὴ κατασκευάσαντα τὸν ναὸν ὡραιότερον, εἴτε διὰ νὰ μὴ κατασκευασθῇ ἄλλος τελειότερος, διέταξε καὶ ἐξώρυξαν τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ.

Ὁ ναὸς οὗτος εἶναι μικρὸς, ἔχει ὑπόγειον καὶ τέμνεται ὀριζονταίως εἰς δύο ἴσα μέρη· διαιρεῖται δὲ εἰς τριάκοντα ἐξ παρεκκλήσια! Ἡ στέγη σολίζεται ὑπὸ πολλῶν μικρῶν θόλων ἀνομοίων καὶ κατὰ τὸ ὕψος καὶ κατὰ τὸ σχῆμα, καὶ κατὰ τὸ χρῶμα· ἀλλ' ἡ ἀνομοιότης αὕτη, τέρπουσα τὸν ὀφθαλμόν, χρησιμεύει καὶ ὡς ἀπόδειξις ὅτι τὸ ὡραῖον δὲ ὑπόκειται εἰς κανόνας.